

Het werk van Wark is op de praktijk afgestemd. Het theoretisch gedeelte is kort en arm, terwijl de capita met praktische raadgevingen veruit de bovenhand hebben. Origineel is haar trainingsprogramma voor vrouwelijke vrijwilligsters. Haar schrijfrant is soms te moraliserend en haar visie op seksbellers zwart/wit. Buiten afwijzen van de masturbatievraag en verwijzen naar psychotherapie biedt ze geen enkel alternatief. Ik vind dit een voorbarige houding omdat we nog zo weinig weten over de psychodynamiek van seksbellersgedrag.

'The Sex Caller and the Telephone Counseling Center' is een boek met toekomst omdat het een fenomeen beschrijft waar de menswetenschappen tot nu toe geen interesse voor hadden. Hopelijk is met Warks werk het hek van de dam om op een systematische manier het verschijnsel seksbeller te bestuderen. Slechts dan weten we of we te maken hebben met een variant van één of andere vorm van seksuele preferentie dan wel met een nieuw verschijnsel, met eigen wetmatigheden, fenomenologie en psychodynamische inhouden.

Leo Rouffa
T.O. Brabant

Hess, H., Mafia: Zentrale Herrschaft und lokale Gegenmacht, Tübingen, 1986.

Op een moment dat het fenomeen 'georganiseerde criminaliteit' een belangrijke topic is geworden, zowel in de criminologische theorie als in de strafrechtspraktijk, en dat in Italië het mammoetproces van start is gegaan tegen tientallen leden van 'La Cosa Nostra', is het niet ongepast de aandacht te trekken op de heruitgave van het boek van Hess (1e editie, 1970). Dit boek is trouwens intussen met de 'Premio Nazionale Iglesias' en de 'Premio Nazionale Empedocle' bekroond.

Wie zich een beeld vormt van de mafia via de dagdagelijkse media (televisie, radio en pers), is er stellig van overtuigd dat deze organisatie zich kenmerkt door een uitgesproken hiërarchisch geordende georganiseerde structuur. Daarenboven zouden de leden een soort geheime kaste vormen, die gebonden is aan een geschreven gedragsregel (il codice dell'onore). De niet-naleving ervan zou door een mafia-rechtbank worden bestraft.

Dit boek van de socioloog Hess, het resultaat van een onderzoek in de Siciliaanse politie- en procesarchieven tussen 1860 en 1920, maakt duidelijk dat deze cliché-beeldvorming soms in schrille tegenspraak staat tot de realiteit. Door het feit dat hij zijn studie methodologisch en theoretisch kadert in een conflict- en deviantietheorie, is dit werk over de mafia en haar (crimineel) handelen uiterst bruikbaar voor andere vormen van georganiseerd (crimineel) handelen.

Na een korte analyse van de etymologische oorsprong, zoekt Hess een antwoord op de vraag naar de oorsprong van het fenomeen 'mafia'. Hij onderlijnt – en dit is tevens de rode draad van zijn betoog – dat er niet zoiets bestaat als dé mafia, opgevat als organisatie en dat het dus geen zin heeft haar oorsprong te situeren in de Middeleeuwen. De mafia is geen organisatie, geen geheime vereniging, maar een methode.

Wat bestaat en het studie-object moet vormen van een degelijk socio-politologisch onderzoek, is het fenomeen 'mafioso' en zijn handelwijze. Het wordt een typisch onderdeel van de Siciliaanse sociale structuur op het moment dat de feo-

dale structuur uit elkaar valt. De staatsstructuur, die aanspraak maakt op het monopolie van de gezags- en geweldsuitoefening, ziet door haar zwakke machtspositie de kans niet — ook niet na de éénmaking van Italië — om dit machtsvacuüm op te vullen. In de plaats komt een lokale structuur van machtsgroepen die zichzelf organiseert in een subcultuur (1860-1920).

De historische specificiteit van de Siciliaanse situatie en de zwakke staatsmacht zijn in dit verband uiteraard fundamenteel. De 'mafioso' gebruikt vooral de landbouwstructuur (mezzadriagabellotto) om macht en aanzien te verwerven ('een man van eer'). Vanuit die rurale positie weet hij op legale en illegale wijze (gaande van afspraken over omkoping tot fysische eliminering) om en in te kopen. De mafiosi vormen geen gesloten stand of kaste. Veelal komen ze uit erg bescheiden middens, maar weten ze via een net van opgebouwde beschermings- en afpersingsrelaties sociale macht en aanzien op te bouwen.

De structuur van de 'mafiosi-groepering' ziet er als volgt uit. De basisstructuur is de 'cosca'. Deze is geen groep, maar een reeks informele verbanden, die enkel gemeen hebben dat ze met één centrale figuur ('il capo') samenwerken. Deze samenwerkingsverbanden zijn dus louter verticaal en kunnen van economische, politieke, familiale aard (al dan niet legaal) zijn, al naar gelang van de behoeften. M.a.w. geen enkel medewerker voelt zich lid van dé organisatie, maar voert een handeling uit (veelal voor het bekomen (hebben) van een gunst). De sociale relatie is dus typisch die van een cliënteel-verhouding. De concurrentie tussen de diverse 'capi' en hun cliënten is bikkelhard. De fysische eliminering is alom frequent. Op het eerste gezicht lijkt de lokale macht van de 'mafiosi' in regelrechte tegenstelling te staan tot het machtsmonopolie van de overheid. De mafiosi hebben echter een informeel privaat machtsapparaat uitgebouwd ('il partito'), dat zich stelselmatig in de machtsorganen van het staatsapparaat heeft weten in te graven. Hess toont duidelijk aan dat er frequent machtscoalities waren en zijn tussen de centrale regering en de mafiosi om de revolutionaire grondbezettingen de kop in te drukken. Slechts onder het fascisme krijgt de mafia een harde klap, omdat de autoritaire staat tabula rasa maakt met haar eigen instellingen, waardoor de machtskanalen van de mafia worden afgeknoopt.

De sociale verhoudingen tussen de 'mafiosi' worden uiteraard gereguleerd door een normensysteem. Nochtans zijn dit geen gecodificeerde rechtsregels uitgewerkt door een formele organisatie. Veeleer betreft het hier subculturele normen die niet alleen gelden voor de sociale verhoudingen tussen 'mafiosi', maar voor alle Sicilianen en die historisch veel ouder zijn dan de 'mafiosi-activiteit'. Zo is de 'omerta' (de beruchte zwijgplicht) een Siciliaanse subculturele norm, die gegroeid is uit de vijandige houding t.o.v. de talrijke externe bezetters (inclusief de éénmaking van Italië). Deze subculturele normen zijn geen rechtsnormen, m.a.w. ze worden niet via een daartoe opgerichte institutie met psychische of fysische dwang gesanctioneerd, maar het zijn sociale conventies. De 'mafiosi'-verhoudingen hebben een specifieke functie te vervullen in het ganse subculturele systeem. Zo is het opvallend dat bijzonder veel criminaliteit (b.v. de frequente diefstallen) worden afgehandeld via de invloedskanalen van 'mafiosi' en niet via het gerecht. Het eerste kanaal heeft het voordeel snel te zijn en in 95% van de gevallen de gestolen buit te recupereren (weliswaar tegen commissiegeld). Het gerecht is tijdrovend, inefficiënt en wordt als sociaal ongepast ervaren.

De auteur wijdt ook een hoofdstuk aan de 'nieuwe mafia', ontstaan in de emigratiebeweging naar de U.S.A. De nieuwe 'mafioso' is veeleer een gangster dan een mafioso in de klassieke zin van het woord. Hij kan immers niet terugvallen op een subcultuur en bijhorende legitimatie. Evenmin werkt hij aan de opbouw van een lokale machtsstructuur, waarvoor hij als 'gentiluomo' wordt aangezien en eer geniet. Integendeel, hij werkt in de anonieme grootstad en wordt geconfronteerd met een relatief sterke staatsmacht. Zijn economische activiteit situeert zich vooral op het vlak van de smokkel. Politiek gezien is zijn activiteit vooral te situeren rond de financiële steun aan partijen en/of kandidaten. In hoeverre deze voor de U.S.A. typische situatie ook invloed heeft gehad en heeft op Italië (b.v. door repatriëring en commerciële handel) en de sociale verhoudingen in Sicilië wordt door de auteur niet behandeld. Een boeiend onderwerp voor toegepast sociologisch en criminologisch onderzoek, dat – net als dit boek trouwens – uiterst bruikbare gegevens bevat voor het uitwerken van een (criminele) politiek terzake.

Dat er één en ander beweegt blijkt niet alleen uit het mafia-proces, maar tevens uit het feit dat rechter G. Falcone is komen getuigen over de mafia voor de onderzoekscommissie van het Europese Parlement inzake drugproblemen.

J. Vervaele